

Kartlegging av fremmede arter langs vei i Stjørdal kommune

Oppdragsgiver: Stjørdal kommune

1. Forord

På oppdrag for Stjørdal kommune har UTiNA AS sommeren 2013 kartlagt fremmede arter langs E6 og E14. Samt fylkes- og kommunale veier i Stjørdal kommune.

Arbeidet er finansiert gjennom samarbeidsprosjektet «Fremmede arter langs E6 og E14 i Nord-Trøndelag» der Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Statens vegvesen er bidragsytere.

Det er i 2013 kartlagt 435 lokaliteter av fremmede arter i Stjørdal langs de veiene og områdene som er prioritert.

Alle fotografier i denne rapporten er tatt av Dag H. Karlsen. Forsidefoto viser hagelupin i blomst og delvis frøsetting ved Flornes i Stjørdal kommune.

Feltarbeidet er utført av Bodil Bakken, Dag H. Karlsen og Tore Horten. Rapporten er utarbeidet av Tore Horten og Dag H. Karlsen.

2. Sammendrag

UTiNA AS har sommeren 2013 etter avtale med Stjørdal kommune kartlagt fremmede arter langs utvalgte veier. Kartleggingsarbeidet er i hovedsak utført i juli måned, og i tråd med retningslinjene gitt av samarbeidsprosjektet mellom Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Statens vegvesen. Det er taksert til sammen 233 km med vei i Stjørdal, fordelt på 53 km med europavei, 112 km med fylkesvei og 68 km med kommunal vei. Se vedlagt kart for å se hvilke veier som er taksert.

Det ble funnet til sammen 435 lokaliteter av fremmede arter. Disse er lagt inn i artsdatabanken, og er offentlige. UTiNA AS har registrert artene som er prioritert i henhold til instruks, samt sandlupin og dagfiol i henhold til avtal med Stjørdal kommune.

Resultatene av takseringsarbeidet som er gjort i Stjørdal sommeren 2013 viser at det er registrert alle de artene som samarbeidsprosjektet «Fremmede arter langs E6 og E14 i Nord-Trøndelag» har på listen over arter som skal registreres. Samtidig har UTiNA AS registrert 5 lokaliteter av dagfiol og 10 lokaliteter av sandlupin i henhold til avtale.

Avtalen mellom Stjørdal kommune og UTiNA AS er begrenset innenfor 190.000,- ink.mva. Arbeidet som er utført er gjort innenfor denne rammen.

Innholdsfortegnelse

Innhold

1. Forord	2
2. Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse	4
3. Innledning.....	5
Målsetting og bakgrunn	5
Prosjektorganisering.....	5
4. Metode	6
Takseringsmetode	6
Registreringer	6
Bekjempelsesmetode	6
Presentasjon av resultatene.....	6
Materiale	7
5. Resultater	8
6. Konklusjon og anbefalinger	15
Kartlegging.....	15
Bekjempelse	16
7. Literaturliste	18

3. Innledning

Målsetting og bakgrunn

Målet med å få gjennomført registrering av fremmede arter langs E14 og E6 i Stjørdal kommune er å få en status på omfanget av utbredelsen av disse. Samtidig var det et ønske om at UTiNA AS kartla mest mulig av fylkes- og kommunale veier i tillegg. Det ble satt en øvre økonomisk grense for kartlegging av europaveiene og for resterende. 100.000,- ink. mva. ble avsatt til kartlegging av E14 og E6, mens 90.000,- ink. mva. ble avsatt til kartlegging av kommunale- og fylkesveier. Avtalen ble signert den 18. juni og UTiNA AS forpliktet seg til å kartlegge E14 og E6 med størst prioritet.

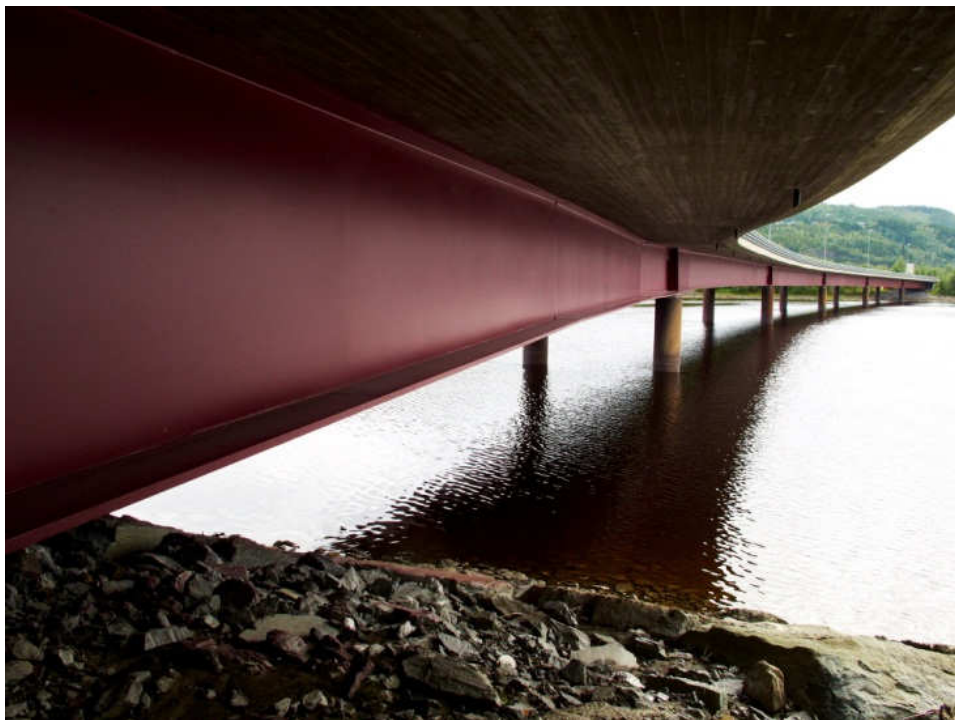
Bakgrunn for prosjektet er samarbeidsprosjektet mellom Statens Vegvesen og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Dette samarbeidsprosjektet fordeler midler til utvalgte kommuner i Nord-Trøndelag etter søknad. Utina AS har avtale om kartlegging og bekjempelse med Stjørdal kommune i 2013.

I tillegg til artene som er beskrevet i instruksjonen gitt av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Statens Vegvesen skulle UTiNA AS kartlegge sandlupin (*Lupinus nootkatensis*) og dagfiol (*Hesperis matronalis*).

Det er tidligere gjennomført kartlegging av Hagelupin i Stjørdal, langs Stjørdalselva i 2009.

Prosjektorganisering

Stjørdal kommune har vært ansvarlig for prosjektet. Prosjektet er finansiert av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Staten vegvesen.

Alle potensielle vekstområder for fremmede arter langs takserte veier er kartlagt i 2013

4. Metode

Takseringsmetode

Takseringsarbeidet er gjennomført i henhold til retningslinjene gitt av samarbeidsprosjektet Fremmede arter langs E6 og E14 i Nord-Trøndelag (Vedlegg 1). Retningslinjene er utarbeidet av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag og Statens vegvesen, med innspill fra kommunene som deltar i prosjektet.

E14 og E6 er taksert til fots i sin helhet, samt fylkesveien fra Hegra og ca. 5 km mot Skjelstadmark er taksert til fots på grunn av at lokalitetene da lå forholdsvis tett. Veier utover dette er taksert fra bil. Takseringen er utført med to personer i bilen. Vi har stor tro på at vi har fanget opp det aller meste av lokaliteter ved hjelp av denne takstmetoden. UTiNA AS har vært i kontakt med Fylkesmannen i Nord-Trøndelag angående en slik metode, og har fått klarsignal om å takserer på denne måten langs fylkes- og kommunale veier i Stjørdal i 2013.

Det var ikke midler til å kartlegge alle kommunale- og fylkesveier i 2013. Det legges ved kart med beskrivelse av hvilke veier som er taksert av UTiNA AS sommeren 2013 (Vedlegg 2).

Registreringer

Registreringene er lagt inn i Artsobservasjoner for vekster, der prosjektet har mulighet til å lagre egne data for enklere sortering. I henhold til instruks fra FM og Statens Vegvesen er enkeltplanter registrert som 1, 2-10 planter er registrert som 5 og antall planter fra 11 stk og flere er registrert med taksert antall planter.

Bekjempelsesmetode

Bekjempelsen utført 2013 er utført i henhold til instruks gitt av Statens vegvesen og Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Der alle lokaliteter fra 1 til 10 planter er bekjempet kjemisk.

Presentasjon av resultatene

Alle data er lagt inn i artsobservasjoner.no/vekster under prosjektet «Fylkesmannen i Nord-Trøndelag – fremmede arter». Data som presenteres i denne rapporten er hentet fra denne databanken. Kartløsningen er ikke optimal til vår bruk, og det bør derfor undersøkes om det finnes andre egnede kartløsninger til bruk videre i jobben med kartlegging og bekjempelse av fremmede arter.

Materiale

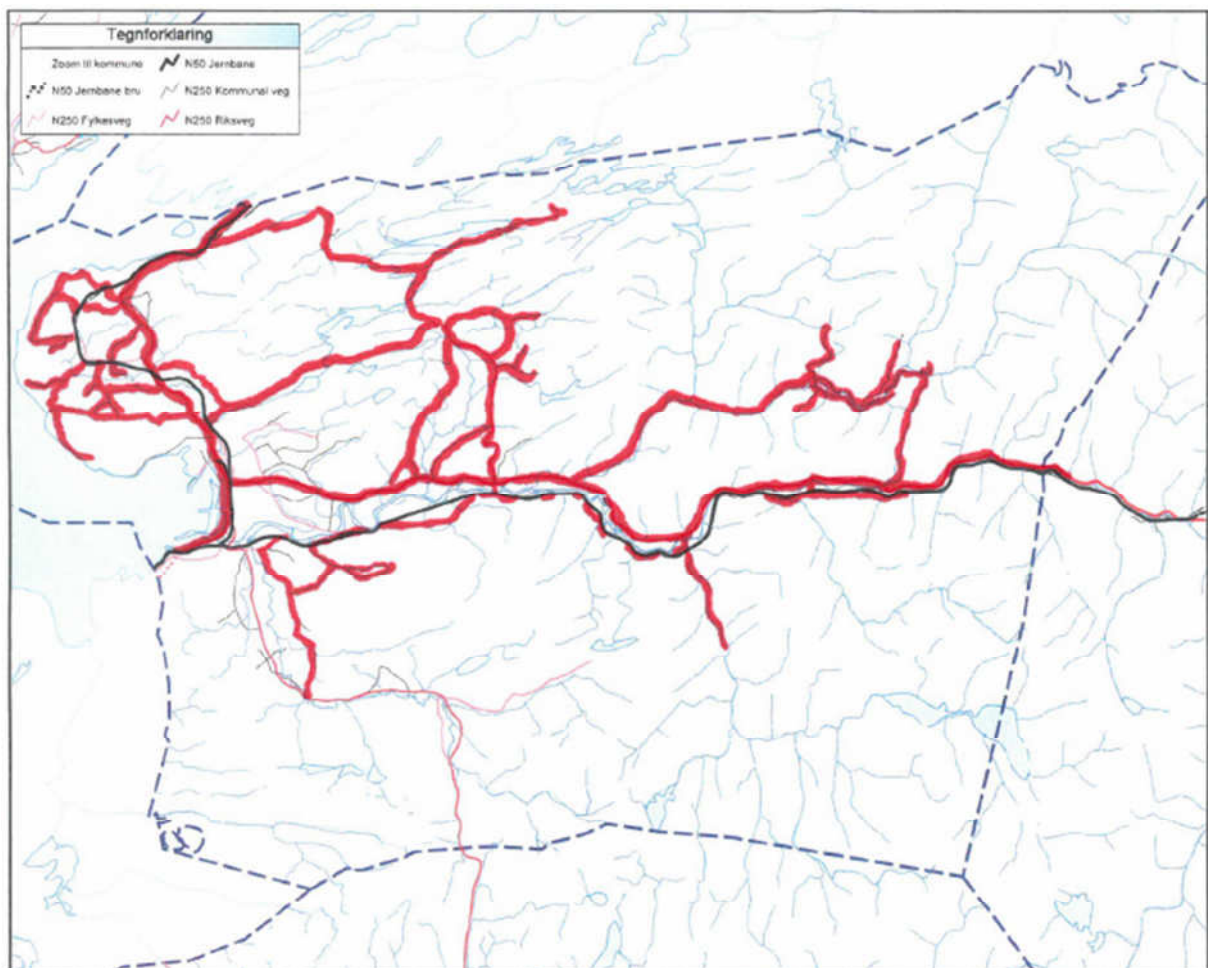
Det er etter taksering i 2013 funnet 435 lokaliteter i Stjørdal kommune langs E6 og E14 og utvalgte fylkes- og kommunale veier.

Art	Antall lokaliteter 2013
Hagelupin	263
Sandlupin	10
Rynkerose	70
Slirekne	62
Kjempespringfrø	22
Tromsøpalme	3
Dagfiol	5

Tabellen viser antall lokaliteter av hver art funnet langs vei i Stjørdal kommune 2013

Det ble funnet 263 lokaliteter av hagelupin. Vi har funnet 10 lokaliteter av sandlupin, disse hovedsakelig langs E6.

Det er taksert til sammen 233 km med vei i Stjørdal, fordelt på 53 km med europavei, 112 km med fylkesvei og 68 km med kommunal vei. Se kart for å se hvilke veier som er taksert.

Kartet viser hvilke veier UTiNA AS har kartlagt i 2013 (Med tykk rød strek).

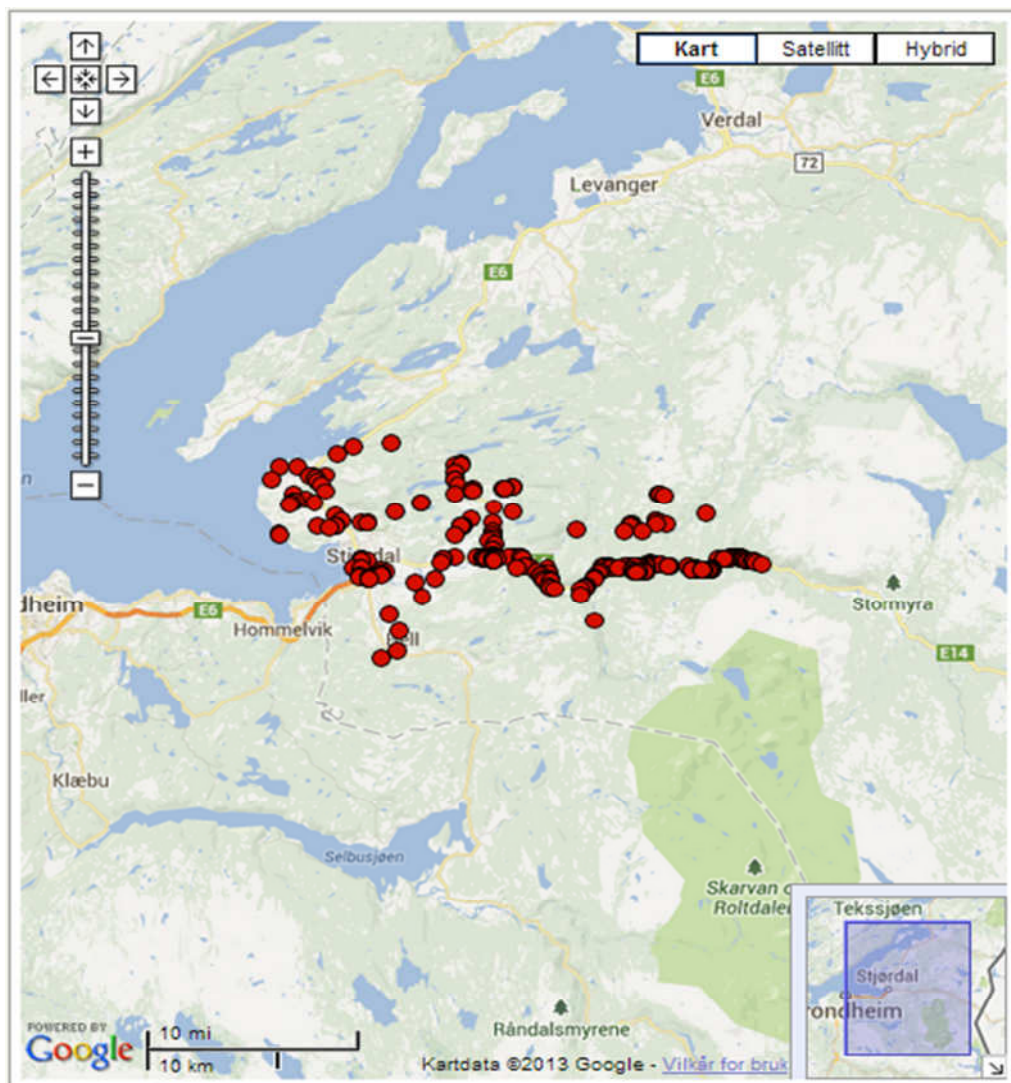
5. Resultater

Alle resultater er registrert i www.artsobservasjoner.no/vekster. Dataene er offentlige og dermed tilgjengelige for alle.

Kategori	Antall lokaliteter
1	57
5	62
11 – 50	72
51 – 100	23
101 – 500	40
501 – 1000	2
1001 -	7

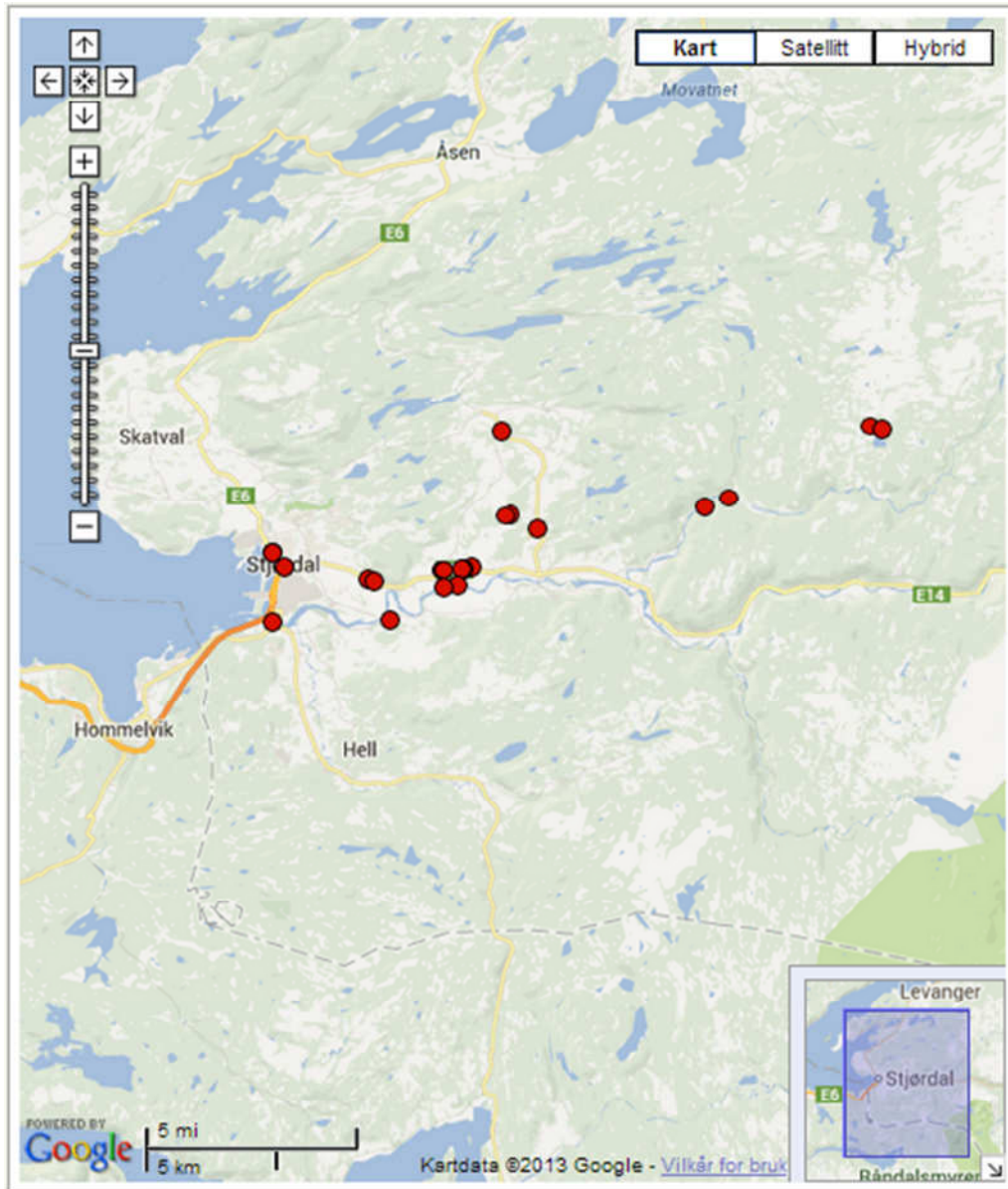
Tabellen viser fordeling av størrelse på lokalitetene av Hagelupin

Som tabellen viser så er det registrert 119 lokaliteter med hagelupin som er bekjempet kjemisk sommeren 2013. Dette er lokaliteter med 1-10 planter som bekjempes samtidig med takseringen, i henhold til instruks.

Kartet viser utbredelsen av hagelupin (*Lupinus polyphyllus*) langs takserte veier i Stjørdal kommune i 2013.

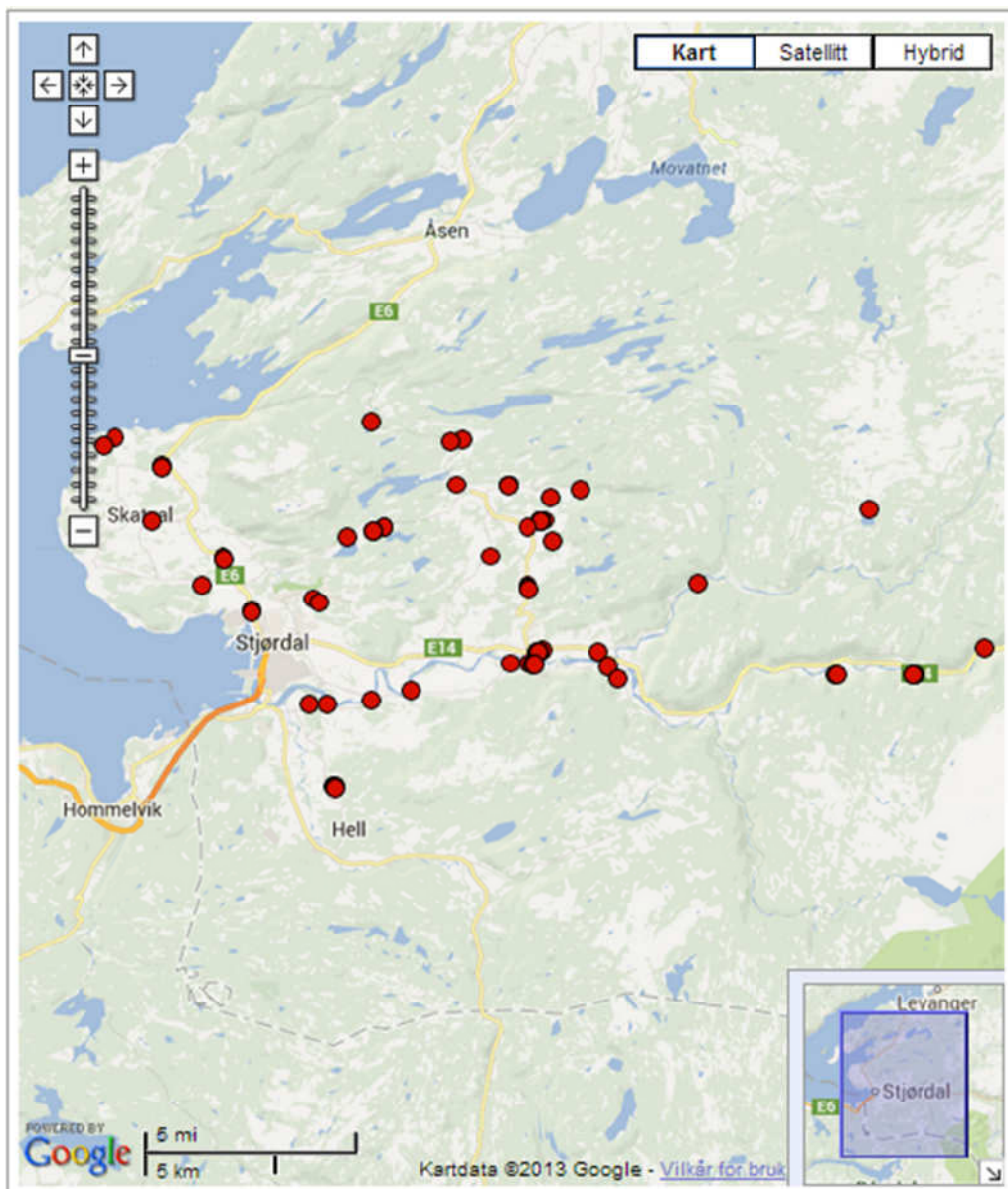
Det er funnet 22 lokaliteter med kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*). Denne arten er kjent fra Gråelva i Hegra fra tidligere, der den forekommer i store forekomster. Kjempespringfrø er en ett-årig plante som sprer frø ved å «skyte» disse ut til 7-8 meter fra planten. I tillegg til å spre seg med springfjærmetoden, er frøene spesielt tilpasset spredning i vann. Kjempespringfrø er naturalisert i fuktig skog, våte enger, flommark, vannkanter og grøfter. Den sprer seg lettest på fuktige steder, men kan også vokse tørrere i veikanter og skrotemark nær bebyggelse, der den ofte er spredt fra nærliggende hager.

Kartet viser utbredelsen av kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*) langs kartlagte veier i Stjørdal kommune i 2013.

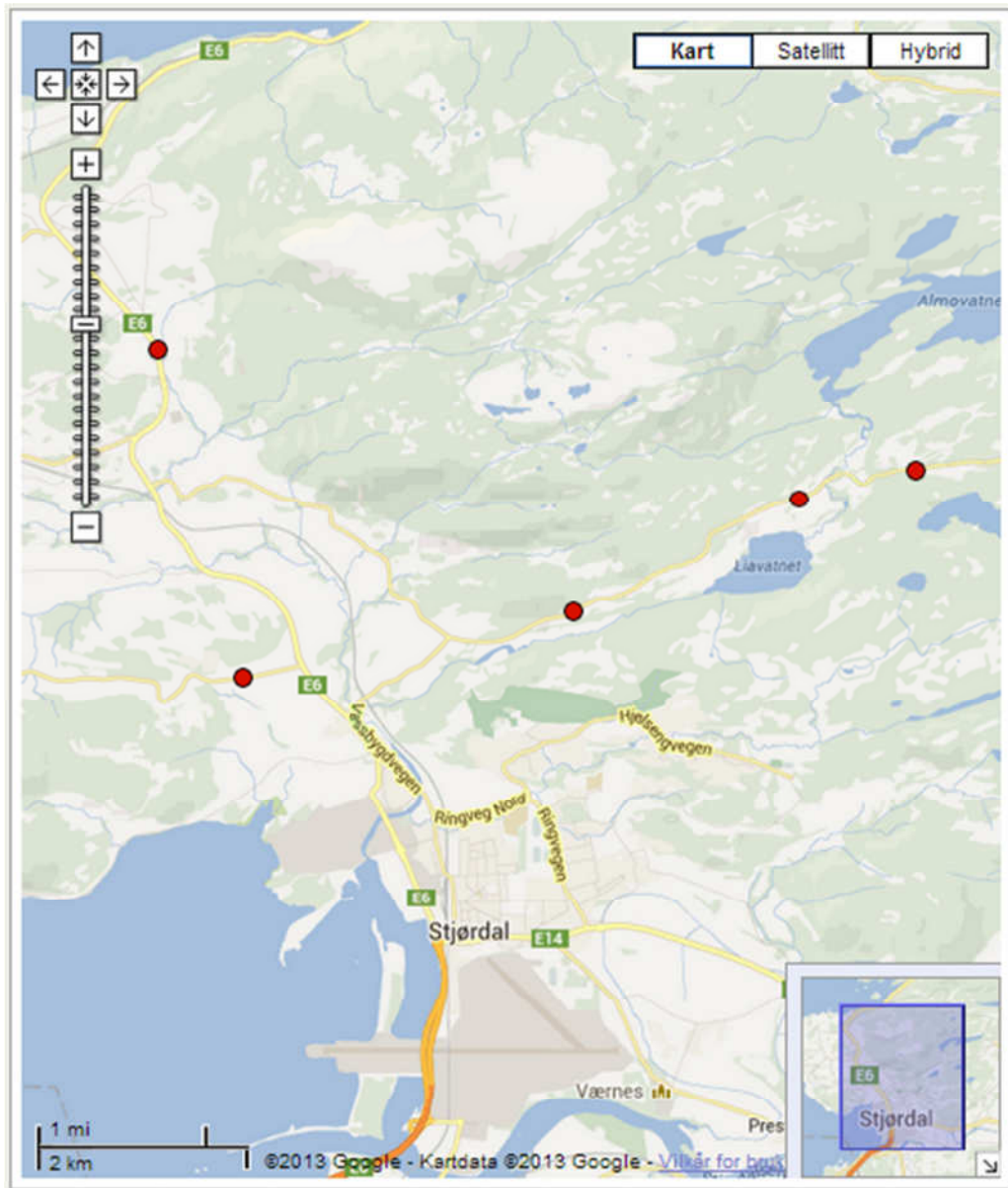
Det er funnet 62 lokaliteter av slirekne, mange av lokalitetene ligger lengre enn 10 meter fra vei. Det ble likevel valgt å ta med lokalitetene da de ikke tidligere var lagt inn i artsdatabanken, og det sees som hensiktsmessig å kartlegge disse da de enkelt kunne observeres fra vei. UTiNA AS har valgt å registrere slirekneforekomstene som parkslirekne (*Fallopia japonica*) og hybridslirekne (*Fallopia x bohémica*) da det med størst sannsynlighet er disse to artene vi kan forvente å finne i Stjørdal, jfr. E. Gederaas hos artsdatabanken. Det er vanskelig å artsbestemme slirekneartene, men det er i felt registrert forskjeller mellom forekomstene.

Utbredelsen av parkslirekne og hybridslirekne kan sies å være beskjeden, men dette er arter som utgjør stor fare for det biologiske mangfoldet. Arten sørger for at ingen annen vegetasjon vokser opp der det er tette bestander av arten. Den spres vegetativt og man har sett langs veiene at kantslått sprer arten raskt, jfr. lokaliteten ved Fullsetet i Hegra.

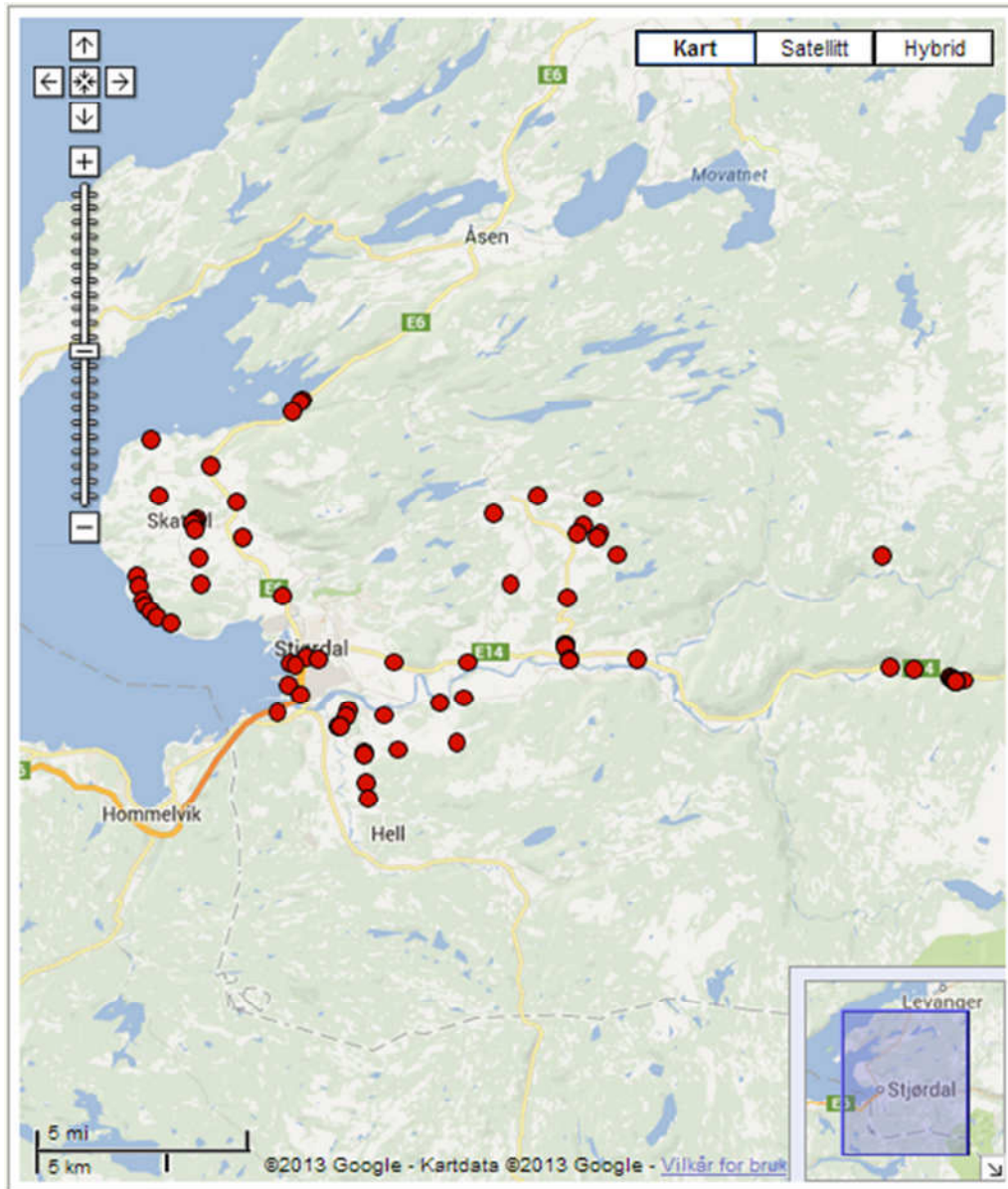
Kartet viser utbredelsen av slirekne langs kartlagte veier i Stjørdal kommune i 2013.

Dagfiol (*Hesperis matronalis*) er en av to arter som UTiNA AS i tillegg til de artene gitt i instruksjonen skulle registrere i prosjektet. Det ble funnet 5 lokaliteter.

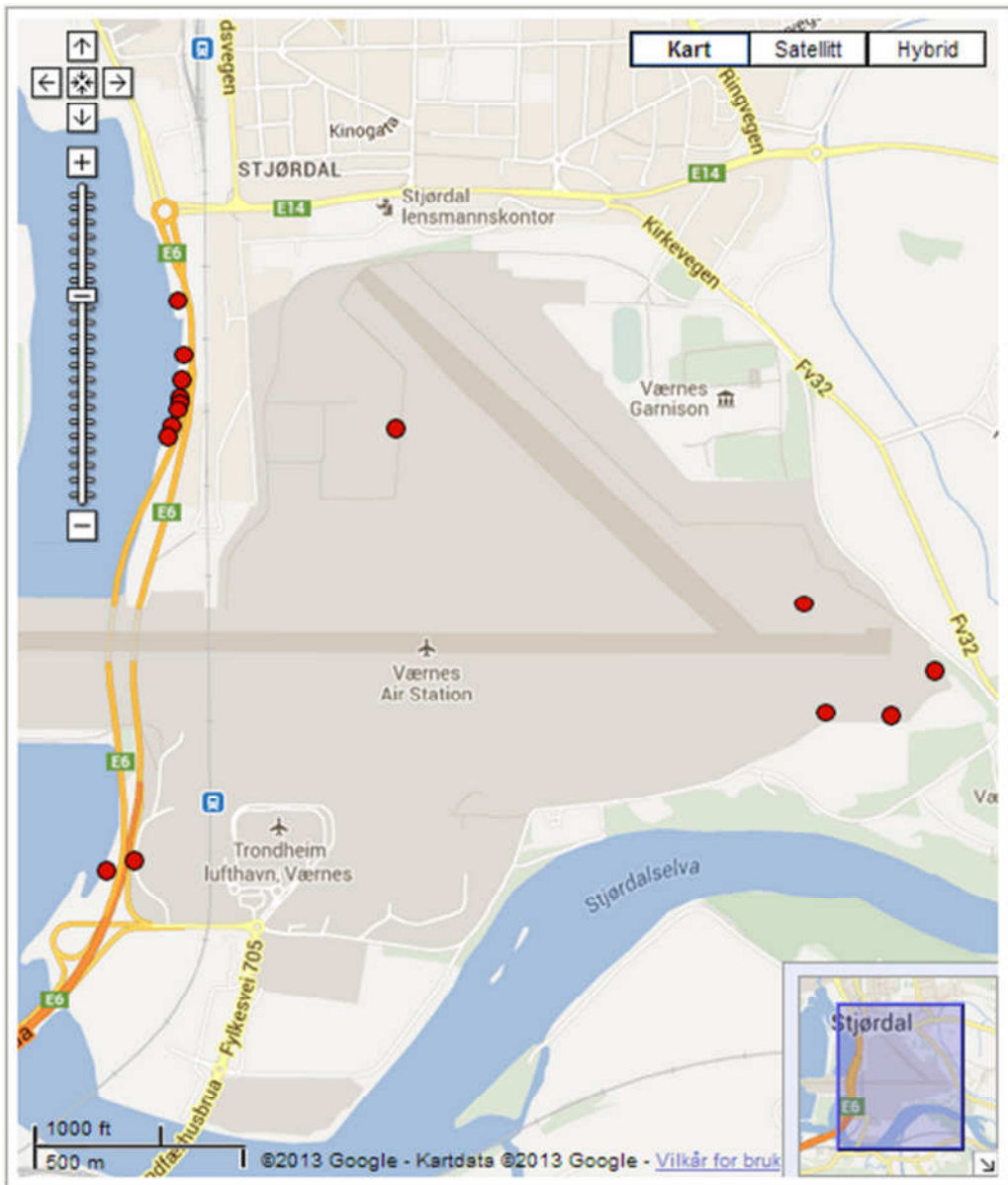

Kartet viser registrerte forekomster av Dagfiol (*Hesperis matronalis*) langs kartlagte veier i Stjørdal 2013

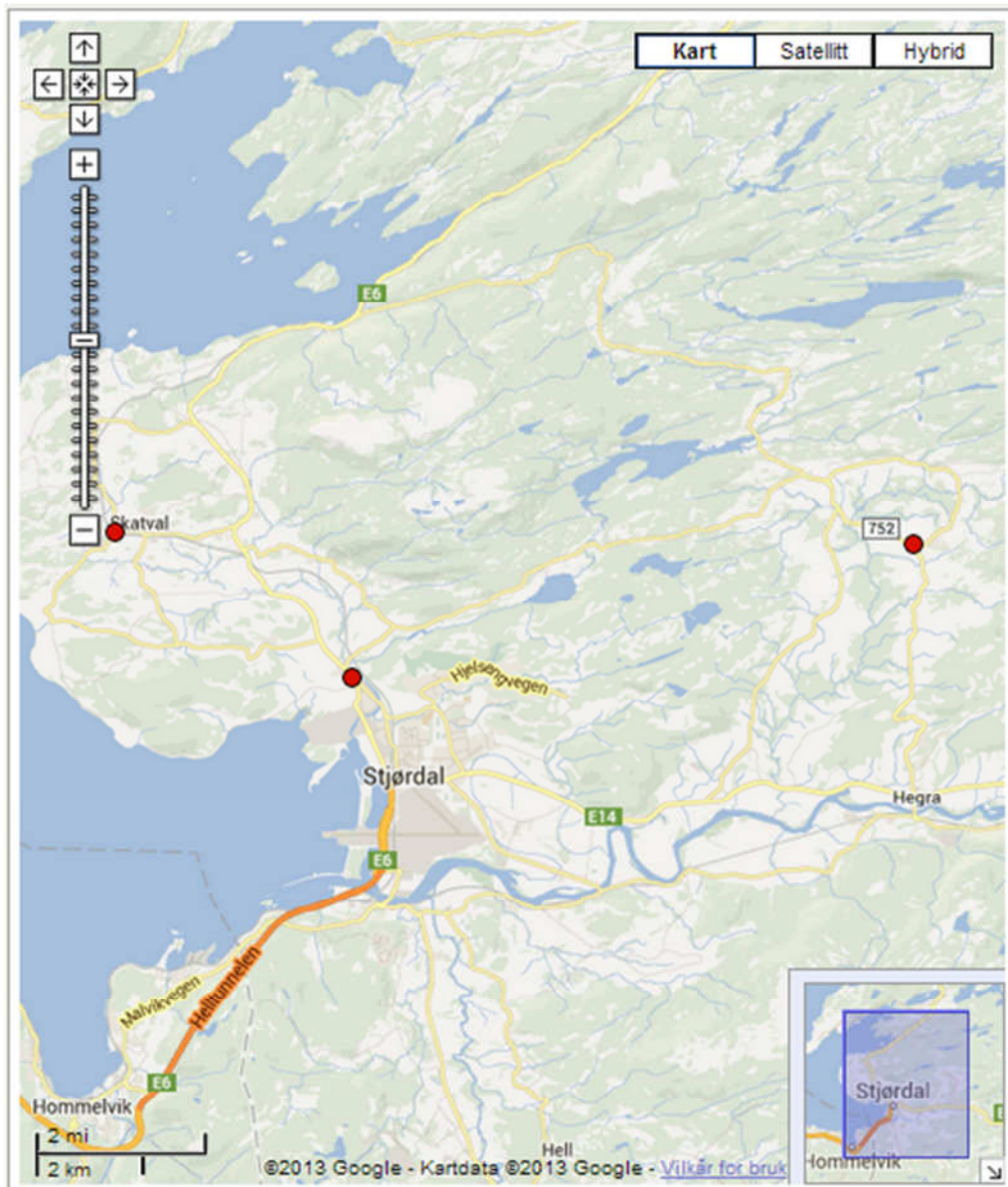
Det ble registrert 70 lokaliteter med rynkerose (*Rosa rugosa*) langs kartlagte veier i Stjørdal kommune 2013.

Kartet viser registrerte forekomster av rynkerose (*rosa rugosa*) langs kartlagte veier i Stjørdal i 2013.

Kartet viser registrerte forekomster av sandlupin (*Lupinus nootkatensis*) i Stjørdal i 2013. I tillegg til UTiNA AS sine registreringer ser vi her også registreringer gjort inne på Trondheim Lufthavn Værnes av andre aktører.

Kartet viser registrerte lokaliteter av Tromsøpalme (*Heracleum tromsoensis*) langs kartlagte veier i Stjørdal 2013.

Tromsøpalme/Kjempebjørnekjeks er registrert tre steder i Stjørdal, alle i tilknytting til private hager. En forekomst i Skjelstadmark, en på Skatval og en ved E6 på Kvislabakken.

6. Konklusjon og anbefalinger

Kartlegging

Resultatene av takseringsarbeidet som er gjort i Stjørdal sommeren 2013 viser at det er registrert alle de artene som samarbeidsprosjektet «Fremmede arter langs E6 og E14 i Nord-Trøndelag» har på listen over arter som skal registreres. Samtidig har UTiNA AS registrert 5 lokaliteter av dagfiol og 10 lokaliteter av sandlupin i henhold til avtale.

Kartlegging av fremmede arter er gjort i perioden fra 2. juli til 8. august. Hagelupin er en art som blomstrer over en lang periode. Dette krever at man takserer og registrerer over tid. Hagelupin er den arten som har desidert størst utbredelse av fremmede arter i Stjørdal. Man bør i Stjørdal kommune få kartlagt de siste veiene i 2014, slik at man får et komplett bilde av hvordan situasjonen er for fremmede arter langs vei.

Slirekneartene vi har funnet i Stjørdal kommune er spredt over hele kommunen, men man kan se flere steder at den er spredt ved at det er flyttet planteavfall eller jord. Øst for Nord-Kringen i Flora er det en forekomst av slirekne på en parkeringsplass ved E14. Nærmeste bebyggelse er Nord-Kringen ca. 1 km lengre vest. Nærmeste lokalitet er ca. 3 km vest. Denne er også i tilknytning til parkeringsplass ved E14, og det er nærliggende å tro at spredningen har skjedd ved hjelp av kjøretøy. Slirekneartene har stort spredningspotensiale, og det må prioriteres å bekjempe disse så lenge de opptrer i et forholdsvis begrenset omfang.

Bilde viser kantslåttutstyr, med slirekne i bakgrunnen på Hegra.

Tromsøpalme/Kjempebjørnekjeks er registrert tre steder i Stjørdal, alle i tilknytning til private hager. En forekomst i Skjelstadmark, en på Skatval og en ved E6 på Kvislabakken. Forekomsten ved Kvislabakken er bekjempet kjemisk i 2013.

Kjempespringfrø er en art man finner i hovedsak langs fuktige drag og bekker/elver. Gråelva i Hegra er en stor lokalitet som er forsøkt å kartlegge og bekjempe tidligere. UTiNA AS har registrert 22 lokaliteter langs vei, der de fleste ikke er registrert tidligere.

Bilde viser kjempespringfrø ved brannstasjonen på Stjørdal

Bekjempelse

Fremmede arter forekommer som forvillet i hovedsak langs ferdselsårer og langs vassdrag. For å lykkes i å få fjernet artene er det derfor viktig å finne utbredelsesgrensen til de ulike artene, slik at man kan starte øverst i vassdragene og innerst på veiene.

Bekjempelse på privat eiendom er basert på forståelse for problematikken. Derfor er det viktig å informere om utfordringene og problemene knyttet til fremmede arter, og samarbeide med aktører som kan påvirke private hageeiere til økt forståelse for dette.

Koordinering av ordinær kantslått opp i mot bekjempelse av fremmede arter er en forutsetning for å lykkes i å redusere utbredelsen av fremmede arter. Dette krever samarbeid mellom lokale og regionale aktører så lenge kantslått langs europaveiene i stor grad utføres av et og samme firma. Dette er spesielt viktig med tanke på slått av frømodne planter. Slirekneartene spres i hovedsak vegetativt. Det vil si at kantslått, flytting av jordmasser og dumping av hageavfall er de viktigste årsakene til spredning.

Kommunen selv kan også samkjøre ordinær kantslått langs vei, med bekjempelse av fremmede arter. Tidspunkt for kantslått med hensikt å redusere frøspredning hos hagelupin vil variere fra lokalitet til lokalitet. Men ved å bevisstgjøre mannskap og skape forståelse for viktigheten av riktig metode kan man redusere spredning og utvikling av hagelupin. Det er veldig viktig å samtidig være bevisst på bekjempelse av slirekneartene, da disse spres vegetativt. Man må derfor unngå å slå denne arten.

Fremmede arter har ulike spredningsmetoder, og det vil derfor være ulike bekjempelsesmetoder for hver art. Samtidig frøsetter de ulike artene til ulike tidspunkt, derfor kreves det at man overvåker plantenes utvikling gjennom veksts sesongen for å gjøre bekjempelsen mest mulig effektiv. Vi har sett at for eksempel hagelupin utvikler seg til ulike tidspunkt fra lokalitet til lokalitet. Det ser også ut til at områder som er slått ned responderer med å sette ny blomst raskere enn i bestander som ikke er forsøkt bekjempet. Dette er derfor viktig med nøyaktig planlegging av bekjempelse og oppfølging av lokalitetene gjennom sesongen.

Stjørdal kommune har store utfordringer knyttet til spredning av fremmede arter. Vi foreslår at det skilles mellom hvor man i Stjørdal skal bekjempe og hvor man skal utrydde lokaliteter.

Bekjempelse vil si å ha som formål å hindre videre spredning av arten. Det vil si å hindre frøsetting. Her bør man finne de lokalitetene som er viktigst med tanke på spredningsfare. Nærhet til vann og kantslått er viktige faktorer som spiller inn. Pionerlokalteter som ligger nært utbredelsesgrensen for arten er også viktig for å hindre videre spredning inn i nye områder.

Man bør definere et hensiktsmessig område der formålet er å utrydde. I dette område jobbes det mer intensivt. Det vil si å bekjempe flere ganger i året, og eventuelt å taksere på ny med bil for å fange opp bestander som er oversett. Her bør man også hvis det er mulig benytte plantevernmidler for å redusere arbeidsmengden mest mulig.

Det viktigste for Stjørdal kommune er å få kartlagt resterende veier i 2014, samt å begynne jobben med å hindre videre spredning.

Videre er det viktig å legge en strategi for bekjempelse, slik at man gjør jobben riktig og enklest mulig.

7. Literaturliste

Faktaark Artsdatabanken 2013 Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*)

<http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark240.pdf>

Faktaark Artsdatabanken 2013 Tromsøpalme (*Heracleum tromsoensis*)

<http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark243.pdf>

Faktaark Artsdatabanken 2013 Hagelupin (*Lupinus polyphyllus*)

<http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark241.pdf>

Faktaark Artsdatabanken 2013 Rynkerose (*Rosa rugosa*)

<http://www2.artsdatabanken.no/faktaark/Faktaark245.pdf>